

AAN DE GODEN OVERGELEVERD

Mr. J.M. Rammelt en mr. S. Bijl¹

1. Inleiding

Sinds 12 mei 2004 is de nieuwe Overleveringswet (OLW) van kracht.² Inmiddels zijn vele overleveringsverzoeken de rechtbank Amsterdam gepasseerd en in de meeste gevallen werd de overlevering toegewezen. Het Europese overleveringsrecht is in grote mate gebaseerd op wederzijds vertrouwen tussen staten en dat de justitiële samenwerking tussen staten beoogt te vergemakkelijken. Aan de hand van een praktijkvoorbeeld zal ik dit wederzijds vertrouwen tussen staten aan de kaak stellen.

2. Procesgang eerste EAB

Op vordering van de officier van justitie, ex artikel 23 OLW, werd op 25 april 2006 een Europees Aanhoudingsbevel (EAB) in behandeling genomen dat was uitgevaardigd op 21 december 2005 door de procureur de la République près le tribunal de grande instance te Lyon, Frankrijk.

De overlevering van opgeëiste persoon werd in het kader van een strafrechtelijk onderzoek verzocht. Dit strafrechtelijk onderzoek betrof meerdere transporten van verdovende middelen (artikel 3 onder A, B, C van de Opiumwet). Ondertussen waren in Nederland 17 verdachten opgepakt. De opgeëiste persoon genoemd als leidinggevende (mede)verdachte werd in dit onderzoek niet aangehouden.

De behandeling van de vordering werd op 25 april 2006 aangehouden teneinde de officier van justitie in de gelegenheid te stellen nader onderzoek te doen met betrekking tot de volgende vragen:

- is opgeëiste persoon onderwerp (geweest) van een ‘parallel lopend Nederlands onderzoek’ in het arrondissement Arnhem?
- Zo ja, van welke specifieke feiten is de opgeëiste persoon als verdachte aangemerkt (geweest)?
- De rechtbank heeft de officier van justitie daarnaast verzocht nadere informatie te verstrekken met betrekking tot de rechtshulpverzoeken uit Engeland en Finland die betrekking zouden hebben op de opgeëiste persoon. Met name zou de rechtbank de inhoud van de rechtshulpverzoeken willen vernemen en willen vernemen op welke feitencomplexen de verzoeken betrekking hebben.

Op 22 mei 2006 heeft de officier van justitie, van het arrondissementsparket te Arnhem, nadere informatie verstrekt aan de officier van justitie te Amsterdam inzake het opsporingsonderzoek van de politie Gelderland-Midden. De officier van justitie te

¹ Advocaten bij Keizer Advocaten in Amsterdam

² Staatsblad 2004, 95

Amsterdam stelt vast uit de Nederlandse stukken dat inderdaad valt af te leiden dat een deel van de strafbare feiten (althans één van de drie strafbare feiten genoemd in het EAB), waarvoor overlevering werd verzocht, voorkomen in het Nederlandse strafrechtelijke onderzoek. De officier van justitie te Arnhem besluit zijn vervolging ten aanzien van cliënt te staken.

3. Verweren

De verdediging stelde zich op het standpunt dat op grond van artikel 9, eerste lid, sub a, OLW de overlevering dient te worden geweigerd nu de opgeëiste persoon in Nederland wordt vervolgd terzake van dezelfde feiten als waarvoor overlevering is verzocht.

Bovendien dient de overlevering te worden geweigerd op grond artikel 13 OLW, waarin is bepaald dat de overlevering niet wordt toegestaan indien het EAB betrekking heeft op een strafbaar feit dat geheel of gedeeltelijk op Nederlands grondgebied is gepleegd. Volgens de verdediging moet een verzoek van de officier van justitie om van deze weigering af te zien terzijde worden geschoven, nu de officier van justitie niet in redelijkheid tot haar vordering heeft kunnen komen.

Tenslotte verzocht de verdediging aandacht voor de medische situatie van de opgeëiste persoon en verwijst naar een kopie van een namens de opgeëiste persoon ingediend klaagschrift ex artikel 12 van het Wetboek van Strafvordering. In afwachting van dat klaagschrift dient de overlevering te worden aangehouden.

De officier van justitie reageerde als volgt. Er blijkt inderdaad sprake te zijn van een Nederlands onderzoek naar de handel in verdovende middelen, welk onderzoek zich met name richt op andere verdachten. Zij stelt echter dat de eerste twee feiten waarvoor Frankrijk de overlevering vraagt, niet voorkomen in het Nederlandse onderzoek, zodat dit onderzoek geen belemmering is voor overlevering. Slechts bij het eerste feit is er volgens de officier van justitie sprake van overlap met het Nederlandse onderzoek. Nu het slechts om één feit gaat, sluit dat de weg naar een weigeringsgrond uit, aldus de officier van justitie.

Artikel 13 OLW gaat volgens de officier van justitie niet op, omdat uit de Nederlandse stukken valt af te leiden dat een deel van de strafbare feiten in Nederland is gepleegd. De medische toestand staat het toestaan van de overlevering niet in de weg, dit kan slechts een beletsel zijn bij een feitelijke overlevering. En tenslotte stelt de officier van justitie dat een artikel 12 Sv-procedure geen schorsende werking heeft voor een overleveringsprocedure.

4. Beslissing Rechtbank Amsterdam

De Rechtbank wijst de overlevering af.³ Artikel 9, eerste lid sub a OLW stelt dat de overlevering van de opgeëiste persoon niet wordt toegestaan voor een feit terzake waarvan tegen hem een strafvervolging in Nederland gaande is. Dit leidt slechts uitzondering in die gevallen waarin de Minister van Justitie na advies van het openbaar ministerie en voorafgaand aan de beslissing tot overlevering opdracht heeft gegeven de vervolging te staken.

Uit de onderhavige stukken is gebleken dat opgeëiste persoon wel degelijk onderdeel is van een Nederlands strafrechtelijk onderzoek waarbij de opgeëiste persoon wordt verdacht van

³ Uitspraak 6 juni 2006 (13/497.396-2005)

dezelfde feiten als waarvoor thans de overlevering wordt gevraagd. De opgeëiste persoon dient in vrijheid te worden gesteld.

De opgeëiste persoon heeft inmiddels van 13 maart 2006 tot en met 6 juni 2006 in overleveringsdetentie doorgebracht.

5. Procesgang tweede EAB

Op 6 juni 2006 wordt de opgeëiste persoon (direct) opnieuw aangehouden in het kader van een EAB uitgevaardigd door de procureur de la République près le tribunal de grande instance te Lyon, Frankrijk. Op 8 juni 2006 wordt de opgeëiste persoon geschorst uit zijn overleveringsdetentie.

De vordering wordt behandeld op 4 augustus 2006. De raadsman doet opnieuw het verzoek de zaak aan te houden in afwachting van de procedure ex artikel 12 Wetboek van strafvordering teneinde de beslissing van het Gerechtshof Arnhem af te wachten. De rechtbank wil deze procedure eveneens afwachten en houdt de zaak aan bij interlocutoire uitspraak van 18 augustus 2006.

Verdere procesgang kort samengevat:

Op 31 augustus 2006 heeft het Gerechtshof in Arnhem de opgeëiste persoon niet ontvankelijk verklaard in zijn beklag nu hij niet kan worden aangemerkt als 'rechtstreeks rechthebbende' in de zin van artikel 12 Sv.

Op 20 oktober 2006 is de behandeling voortgezet, de rechtbank heeft bij interlocutoire uitspraak van 3 november 2006 het onderzoek heropend, teneinde de officier van justitie in de gelegenheid te stellen duidelijkheid te scheppen omtrent de reikwijdte van de stakingsbeslissing van de Minister van Justitie d.d. 8 juni 2006.

Op 1 december 2006 werd de behandeling wederom voortgezet, de rechtbank heeft het onderzoek geschorst tot de zitting van 5 januari 2007, teneinde de officier van justitie in de gelegenheid te stellen de op de zitting van 4 augustus 2006 gedane vordering af te zien van de in artikel 13, eerste lid aanhef en onder a, van de OLV bedoelde weigeringsgrond, te actualiseren naar aanleiding van recente uitspraken van de Hoge Raad en om de rechtbank nader te informeren over de vraag of de opgeëiste persoon na de (eventuele) vervolging in Frankrijk (voor de feiten waarvoor de overlevering is gevraagd), bij terugkeer in Nederland nog enige vervolging door de Nederlandse autoriteiten te wachten staat.

Op 5 januari 2007 wordt de behandeling voortgezet maar tevens geschorst om dezelfde redenen als waarvoor het onderzoek op de zitting van 1 december 2006 is geschorst. Het standpunt van het openbaar ministerie ten aanzien van die vervolging na terugkeer in Nederland is als volgt. De officier van justitie in Arnhem gaf in haar brief d.d. 27 februari 2007 te kennen dat de opgeëiste persoon –na overlevering aan Frankrijk- niet meer zal worden vervolgd in Nederland voor de strafbare feiten waarbij hij eventueel betrokken was in het Nederlandse onderzoek. De meeste bewijsmiddelen met betrekking tot het transport bevinden zich in Frankrijk, voor het strafrechtelijk onderzoek noch de vervolging tegen de verdachten in het Nederlandse onderzoek is het noodzakelijk dat de opgeëiste persoon in Nederland wordt berecht.

Op 2 maart 2007 zal een laatste behandeling van deze zaak (eindelijk) plaatsvinden. Op 16 maart 2007, wanneer de opgeëiste persoon voor de vijfde maal met zijn koffer naar de rechtbank is gekomen, hoort hij dat de Rechtbank de overlevering naar Frankrijk toestaat.⁴ De opgeëiste persoon kan de zaal door de andere deur (richting het cellencomplex) verlaten. Op 26 maart 2007 wordt hij feitelijk aan de Franse autoriteiten overgeleverd.

Na aankomst in Frankrijk, en in de veronderstelling dat de opgeëiste persoon is overgeleverd in het kader van een Frans strafrechtelijk onderzoek, was zijn verbazing groot toen hem kenbaar werd gemaakt dat hij al op 6 maart 2007 bij verstek was veroordeeld tot een gevangenisstraf van 10 jaren! Notabene 10 dagen voordat de rechtbank Amsterdam haar beslissing nam, was cliënt reeds bij verstek veroordeeld. Wat houdt het wederzijdse internationale vertrouwen in nu op deze wijze met overleveringsverzoeken wordt omgegaan? Dat de rechtbank Amsterdam (en wellicht het openbaar ministerie) hier niet van afwist, doet daaraan niets af. De opgeëiste persoon is overgeleverd op grond van een verkeerde voorstelling van zaken, ten opzichte van zowel de rechtbank als de verdediging. Het openbaar ministerie stelde zich op het standpunt ter zitting d.d. 23 januari jl. (behandeling vordering tot omzetting van de Franse straf) dat de veroordeling bij verstek in Frankrijk weliswaar voor geen van de procesdeelnemers bekend was, maar dat het onderzoek op 2 maart 2007 (vier dagen voor het Franse vonnis) was gesloten en dat toen het verstekvonnis nog niet was gewezen.

6. Terugkeergarantie

De opgeëiste persoon heeft de Nederlandse nationaliteit en overlevering kon daarom alleen worden toegestaan indien de uitvaardigende justitiële autoriteit de in artikel 6, eerste lid van de OLW bedoelde garantie geeft.

In de brief van d.d. 11 april 2006 gaf Chef du Bureau de l'entraide pénale internationale van het Ministerie van Justitie van Frankrijk een terugkeergarantie aan Nederland. In deze brief merkten de Franse autoriteiten tevens op dat het hen bekend is dat de maximumstraf voor dit soort strafbare feiten in Nederland vier jaren is.

Nadat opgeëiste persoon had vernomen dat hij reeds was veroordeeld bij verstek, heeft hij besloten om geen verzet aan te tekenen om zo snel mogelijk naar Nederland terug te kunnen keren. Immers alleen bij een onherroepelijke veroordeling kan een Wots-verzoek worden ingediend.

Nu voor het indienen van een Wots-verzoek in Frankrijk veel aanvullende documenten nodig zijn, kon de veroordeelde persoon pas in mei 2007 zijn verzoek indienen. Daarbij werd hij constant overgeplaatst naar een andere Franse gevangenis waardoor e.e.a. tergend traag is verlopen. De veroordeelde persoon arriveerde (pas) op 16 januari 2008 in Nederland.

Tijdens de behandeling van de vordering tot omzetting van de Franse straf naar een Nederlandse straf merkte de veroordeelde persoon terecht op dat hij de afgelopen jaren in een Tour de France heeft gezeten.

De officier van justitie verzocht tot een omzetting van de Franse straf (van tien jaar) naar een Nederlandse straf van vijf jaar. Zij hield geen rekening met het feit dat de Fransen akkoord waren met de maximum straf van vier jaar voor dit soort delicten. Zij rekende cliënt een

⁴ Uitspraak 16 maart 2007 (13/497.361-2006)

verzwaring aan in verband met een meerdaadse samenloop. De raadvrouw heeft gewezen op de brief d.d. 11 april 2006, opgesteld in het kader van de overleveringsprocedure, waaruit volgt dat de Franse autoriteiten de dubbele terugkeergarantie hebben verleend in de wetenschap dat de hoogte van de maximum straf voor betreffende feiten in Nederland vier jaar is. Gelet hierop kan aan het argument van de internationale gevoeligheden minder gewicht worden toegekend.

Deze hele procesgang van overlevering t/m de Wots verdient geen schoonheidsprijs als we dit betrekken op het wederzijds vertrouwen tussen de autoriteiten.

Immers:

1. Frankrijk heeft zich tijdens de overleveringsprocedure steeds op het standpunt gesteld dat het voor het proces tegen de medeverdachten in Frankrijk onontbeerlijk was dat de opgeëiste persoon zou worden overgeleverd. Onzin, immers iedereen, inclusief de opgeëiste persoon bleek veroordeeld op het moment dat de opgeëiste persoon eindelijk in Frankrijk arriveert.
2. Nederland, als braafste jongetje in de EU-klas, maakt, ook als het om landgenoten gaat, vrijwel altijd een onterechte knieval ten opzichte van de wensen van vreemde mogendheden. In elk geval in deze kwestie zou het logischer en veel minder belastend geweest zijn voor de opgeëiste persoon en het justitieapparaat als de overlevering geweigerd zou zijn en de opgeëiste persoon in Nederland berecht zou zijn. Nederlandse autoriteiten zetten niet graag kwaad bloed ten opzichte van buitenlandse autoriteiten en dat zullen de Nederlandse opgeëiste personen weten ook!
3. In de wetenschap dat Nederland bij de verplichte dubbele WOTS-garantie een aanzienlijk lagere straf zal opleggen worden de veroordeelden of in een carrousel van gevangnissen gezet waardoor het WOTS-verzoek zeer vertraagd wordt of de verzoeken raken eenvoudigweg een aantal keren zoek. Dit alles met het uiteindelijke doel de overgeleverde persoon zolang als maar enigszins mogelijk is in Frankrijk te houden in de wetenschap dat de veroordeelde dan in elk geval een groot deel van zijn straf in Frankrijk heeft uitgediend. Er wordt (en daarvan zijn meerdere voorbeelden in onze overleveringspraktijk te vinden) opzettelijk lange voorarresten gevorderd en vervolgens om geen enkele reden door het O.M. hoger beroep aangetekend om tenslotte als de WOTS om de hoek komt kijken de behandeling van die verzoeken tot het uiterste te frustreren.

Kortom, Frankrijk doet er alles aan om de zaken naar hun hand te zetten. Gebeurt dat niet goedschiks dan door list en bedrog. Wederzijds vertrouwen tussen bevriende naties is een mooi uitgangspunt maar uit de praktijk blijkt dat het een illusie is. En Nederland? Natuurlijk weten de Nederlandse autoriteiten van deze wantoestanden. Zij worden daar door de advocatuur keer op keer op gewezen maar verbinden daaraan geen enkele consequentie. Volstrekt onterecht mijns inziens.

De rechtbank Amsterdam heeft op 6 februari jl. besloten dat een omzetting van tien jaren naar een gevangenisstraf van vier jaar passend is, met aftrek van de overleveringsdetentie en voorlopige hechtenis.⁵

⁵ Uitspraak d.d. 6 februari 2008 (13/498.109-2007)

